

Ongewone wintergasten

Op nieuwjaarsdag was ik op bezoek bij mijn ouders aan de Nobellaan. Tijdens het oliebolletten eten werd mijn aandacht steeds getrokken door de vogels in de tuin. Veel vogels kwamen af op een lange voederslurf, die aan een dikke tak van de kardinaalsmuts hing. De slurf bevatte verschillende soorten zaden en was wel bijna een meter lang.

Geruime tijd bungelden er twee halsbandparkieten in vreedzame harmonie aan de slurf. Nog steeds vind ik het een beetje vreemd om zulke tropische vogels in de winter in Pijnacker te zien rondvliegen. Maar het afgelopen jaar heb ik ze vrijwel iedere keer dat ik aan de Nobellaan was gezien of gehoord. Vermoedelijk hebben ze er ook gebroed in een nestholte in een hoge boom. Achteraf gezien heb ik er een beetje spijt van dat ik niet beter op dat mogelijke broedgeval heb gelet. Misschien is er dit jaar weer een kans.

Na het vertrek van de halsbandparkieten kwamen er vier soorten mezen een bezoek brengen aan de voederslurf: koolmezen, pimpelmezen, staartmezen en... een zwarte mees! Voor mij was dat de eerste zwarte mees die ik ooit in Pijnacker heb gezien. Mijn ouders hadden me een week eerder al verteld dat ze een grijsbruin meesje in de tuin hadden gezien met een zwart petje en een opvallende witte streep in zijn nek. Dat kon niet anders dan een zwarte mees zijn en gelukkig was de zwarte mees er nog steeds. Het zou natuurlijk een ander individu kunnen zijn, maar daar kom je niet zo eenvoudig achter.

Zwarte mees

Enkele weken eerder hadden we van SOVON Vogelonderzoek Nederland onze PTT-formulieren voor de decembertelling van 2006 ontvangen, tezamen met een begeleidende brief en een interessant rapport “Een kwart eeuw Punt-Transect-Tellingen van wintervogels in Nederland (1980-2004)”. In de begeleidende brief stond dat er dit jaar veel doortrekkende zwarte mezen waren gezien. In het rapport kon ik mooi opzoeken hoe het zit met winterwaarnemingen van zwarte mezen in Zuid-Holland.

Daar las ik: “In Nederland overwinterende zwarte mezen zijn vooral eigen broedvogels naast vogels uit Noord-Duitsland en (tijdens invasiejaren) Midden- en Oost-Europa en Rusland. De

winterverspreiding komt sterk overeen met de broedverspreiding en blijft grotendeel beperkt tot naaldbosgebieden in Hoog-Nederland en de duinen. Enkele waarnemingen in Zuid- en Noord-Holland duiden op achtergebleven trekkers die zich in afwijkende biotopen kunnen ophouden, zoals loofbossen en groenzones met heesters.”

De zwarte mees aan de Nobellaan was dus een geval van achtergebleven doortrekker in afwijkend biotoop. Leuk om dat te kunnen nazoeken. De mees kwam meerdere malen iets uit de slurf halen, maar bleef er niet lang aan hangen. Snel peuterde hij iets los om dat op een verscholen plekje op te gaan eten. Hij was nog niet vertrokken toen er een ander grijzig vogeltje met een zwart petje verscheen...een zwartkop.

Zwartkop

Ongeveer twee weken daarvoor zat er ook al een zwartkop in de kardinaalsmuts, maar toen was het een vrouwtje met een oranjebruin petje. De zwartkoppen heb ik trouwens niet op de voederslurf gezien. Ze waren meer geïnteresseerd in de vruchten van de kardinaalsmuts. Met grote behendigheid werden de helderoranje besjes uit de donkerroze mutsen gehakt. In de zomer eten zwartkoppen voornamelijk insecten, maar evenals veel andere vogelsoorten zijn ze dus blijkbaar in staat om 's winters op plantaardig voedsel over te stappen.

De aanwezigheid van zwartkoppen aan de Nobellaan in december is trouwens niet bepaald vanzelfsprekend. Uit het PTT-rapport blijkt dat er slechts 1 exemplaar is gezien tijdens de decembertellingen van 2004 en ook in de jaren daarvoor zijn er slechts heel weinig waarnemingen van zwartkoppen.

In de “Atlas van de Nederlandse vogels (1987)” valt te lezen dat zwartkoppen rond de Middellandse zee en in West-Afrika overwinteren. Er staat verder “In de laatste jaren worden er in toenemende mate overwinterende zwartkoppen waargenomen in de landen rond de Noordzee en ook verder noordwaarts. Dat dit mogelijk is komt door het gevarieerde

voedselpakket. Dit kan 's winters bestaan uit brood, vet, bessen, appels en zaden, kortom voedsel wat op de voederplankjes volop aanwezig is.”

Dus zo gek is het niet een winterse zwartkop in Pijnacker die bessen eet. De ontwikkelingen in het overwinteringsgedrag van de zwartkop die in de atlas uit 1987 werden gesignaleerd, hebben nog niet geleid tot grote aantallen overwinterende zwartkoppen in Nederland, maar ze zijn er wel.. in ieder geval aan de Nobellaan!

Caroline Elfferich, januari 2006